

HOLLÓ LÁSZLÓ

A katolikus egyház társadalmi tanításának hatása a gyulafehérvári egyházmegye életében

Abstract: In the Diocese of Alba Iulia, as well as in the world church, there is an aspiration to give practical answers to the social questions of the age through different institutional forms based on mutual love. The most prominent in this respect is the educational system directly maintained by the Roman Catholic Státus of Transylvania and the Diocese. There were also several other attempts. This paper examines the impact of the Church's social documents in the life of the Diocese of Alba Iulia.

Keywords: Diocese of Alba Iulia; the social issue; denominational education; orphanages; girls' education.

Az erdélyi egyházmegyében – mely a reformációt követően csak a 18. század elejétől kezdődően tudta rendezni sorait¹ – csakúgy, mint a világegyházban is, megtalálhatóak voltak a különböző korok szociális kérdéseire adott gyakorlati válaszok, a felebaráti szeretet különböző intézményesülő formái. A legjelentősebb e tekintetben az egyházmegye által fenntartott oktatási rendszer, amely Erdély népének felemelkedését szolgálta nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül. A plébániák által fenntartott több mint kétszáz népiskola mellett² a mindenkori püs-

---

¹ Vö. HOLLÓ László, *A laikusok által „vezetett” egyházmegye. Az Erdélyi Római Katolikus Státus társadalmi jelentősége*. I. kötet, Kolozsvár 2009, 35–126.

² A népiskolák száma változó volt és a 19. század második felében csökkenő tendenciát mutatott, főként a liberális magyar államvezetés által már ekkor elindított iskolaállamosítások miatt. A felekezeti iskolarendszernek a szocialista román kormány általi 1948. évi államosítását közvetlen megelőzően 17 római katolikus óvodában és 172 római katolikus iskolában 488

pök vezetésével működő katolikus autonómia, vagyis az Erdélyi Római Katolikus Státus által fenntartott hét főgimnázium³ és az egyházmegyei hatóság közvetlen felügyelete alá tartozó további húsz különböző középfokú oktatási intézmény szolgálta ezt a célt.⁴

A Státus a katolikus önkormányzati jellegén túl,⁵ önmagában is egy szociális intézményrendszer volt, ha arra gondolunk, hogy nyolc alapban tömörülő vagyont az alapok alapítványi céljainak megfelelően kezelte az erdélyi közösség javára. Így a *vallásalap* a templomok, plébániák javításán és a szórványlelkészek fizetésekiegészítésének eszközzésén túl a szociális intézmények támogatását is szolgálta. Az alapok legtehetősebbjeinek, a *tanulmány- és az ösztöndíjalapnak* a célja a hét főgimnáziumban történő felekezeti oktatással, az ezek mellett alapított kollégiumok, ún. finevelő intézetek fenntartásával, alapítványi ösztöndíjak kezelésével, kiosztásával, a felekezeti oktatók fizetésének folyósításával valósult meg. Az *elemi iskolai alap* a felekezeti elemi oktatást szolgálta. A *Teréz-árvaházi alapot* a nagyszombeni Teréz árvaházban működtetett szociális intézmény fenntartásá-

---

katolikus óvónő, illetve tanítónő és tanító vezetése mellett tanult és nevelkedett 17 965 gyerek. Vö. *Jelentés a Gyulafehérvári Latin Szerartású Róm[ai] Kath[olikus] Egyházmegyei Tanács 1946. november hó 28-ikára összehívott közgyűlésére* (A továbbiakban *Jelentés 1946*), Kolozsvár 1946, 24–25.

³ A hét nagy múltú Státus-főgimnáziumban (Brassó, Csíkszereda, Gyulafehérvár, Kézdivásárhely, Kolozsvár, Marosvásárhely és Székelyudvarhely) 1946-ban 140 tanár 3134 középiskolai diákot oktatott. Vö. Számozatlan betétlap a *Jelentés 1946* 16. és 17. lapjai között.

⁴ Egyházmegyeszerte 20 tanító- és tanítónőképzőben, leány- és vegyes, kereskedelmi és egységes gimnáziumban 231 tanár 3790 középiskolás korú diákot és diáklányt oktatott és nevelt. Vö. Számozatlan betétlap a *Jelentés 1946* 28. és 29. lapjai között.

⁵ A Státus önkormányzati jellegéhez lásd: HOLLÓ László, *A világiak...*, 35–126.

ra hozták létre. A *tisztviselői, illetve tanári nyugdíjalapok* rendeltetésüknek megfelelően magánnyugdíjalap formájában kerültek felhasználásra a Státus alkalmazottai és az általa fenntartott iskolák tanárai javára. A *biztosítási alapot* a Státus a maga idejében az egyházi ingatlanok, plébániák, templomok, a felekezeti oktatási és szociális intézmények, valamint más egyházi épületek tűzbiztosítására hozta létre.⁶

Ismereteink szerint a lelkipásztori munka mellett „*társadalmi téren*” végzendő munkára intő buzdítás az erdélyi egyházmegyében a *Rerum novarum*ban használt modern értelemben hivatalosan először az enciklika megjelenése után, az 1899. október 25-én tartott státusgyűlésen, a püspök rögtönzött megnyitóbeszédében hangzott el.⁷ A jegyzőkönyv a beszédet csupán kivonatban közli, ezért csak annyit tudunk meg, hogy a püspök a megjelentek figyelmét a szociális problémákra irányította. Hangsúlyozta, hogy a közjó érdekében „*praktikus keresztények*”-nek kell lennünk, mindent el kell követni, hogy a hívek valódi hitbuzgalommal az oltár körül csoportosuljanak, de ennek érdekében társadalmi téren is munkálkodni kell a nép javára. A lelkieken kívül anyagiakban is támogatni kell népünket, hogy így megmenthessük a szocialisták tévedéseitől. Ez a munkásegyletek és legényegyletek létesítésével és a szegények hathatósabb segélyezésével valósítható meg. A fiatal püspök rendkívül éber és korszerű szociális érzékről tett tanúságot, amikor arról beszélt, hogy nemcsak a szószékről kell a mennyország kilátásával buzdítani a szegényeket,

---

⁶ Vö. HOLLÓ László, *Az erdélyi katolikus autonómia, ill. az Erdélyi Római Katolikus Státus tegnap és ma*. In: HOLLÓ László (szerk.), *Katolikus autonómia. Fejezetek az Erdélyi Római Katolikus Státus történetéből*, Csíkszereda 2007, 15–34.

⁷ Vö. *Az Erdélyi Római Katolikus Státus 1899. október 25-ik napján Kolozsvártt tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyve* (A továbbiakban *Jegyzőkönyv 1899*), Kolozsvárt 1900, I. p.

hanem földi életük könnyítésére is kell gondolnia az egyháznak.⁸ Akcióprogramról beszélt, melyet későbbi időpontban fejt majd ki.⁹

Minden valószínűség szerint a magyar kormány részéről jövő és a Státust létében fenyegető támadások, illetve az első világháború magyarázza, hogy a lelkes kezdeményezés csupán írott malaszt maradt. Az 1917. évi státusgyűlésre készült évi jelentés és a gyűlés jegyzőkönyvének szóhasználatában jelent meg ismét a szociális jelző, illetve a Státus hagyományos szociális ténykedései (árva gyerekek neveltetése, szegény gyerekek iskoláztatása, rászoruló plébániák építkezési segítése stb.) mellett a globális szociális felelősségvállalásnak a kérdése. Az évi jelentés XI. pontjában Dr. Farkas Lajos elnökhelyettes két indítványát tárja a státusgyűlés elé. Egyikben azt javasolja, hogy „1. Mondja ki a státusgyűlés, hogy eddigi munkakörét az egyházmegye társadalmi (szociális) vonatkozású viszonyainak egységes szervezésével és állandósított irányításával kiegészíti; evégből az igazgatótanács kebelében megfelelő ügyosztály beállítását szükségesnek találja. 2. Hogy a háború okozta súlyos bajok enyhítésére a státusgyűlés a maga részéről is megfelelő módokat állapíthasson meg, illetőleg hogy a szükségletek felől kellő tájékozódást szerezhesen, mondja ki az igazgatótanács, hogy püspök urunk önagyméltóságával egyetértőleg felhívja az egyházmegye kerületeinek espereseit, plébánosait s lelkészeit, hogy a tanítók és iskolaszékek bevonásával a kebli községek híveinek számát, társadalmi vonatkozású állapotát, különösen pedig az özvegyek, árvák és a magukkal tehetetlen szegények számát feltüntető kimutatást

---

⁸ Példaként hozta fel a Kolozsváron a ferences szerzetesek által „Szent Antal kenyere” név alatt hetente közel háromszáz szegénynek kiosztott kenyeret. Ez a gyakorlat napjainkban is megvan.

⁹ Vö. *Jegyzőkönyv 1899*, I. p.

készítsenek s azt legkésőbb folyó évi szeptember 30-ig közvetlenül az igazgatótanácsnak küldjék meg.”¹⁰ Indoklásában arra hivatkozott, hogy az egyházmegyei autonómia az egyetemes egyház tanításához alkalmazkodva, a vallási és világi vonatkozású ügyintézés elválasztásából indult ki. A tapasztalat azt mutatja, hogy a szétválasztás következtében kialakult merevségen csak a kompromisszumkészség segít, ennek híján könnyen hatásköri kérdések összeütközése áll elő. Ugyanakkor a „haladó élet követelményeitől is elmaradt”. Mivel azonban az indítvány egy részének megvalósítása mint szorosan vett egyházkormányzati ügy a püspökre tartozott, a státusgyűlés a kérdés kezelését a püspök hatáskörébe utalta.

A püspök is hangsúlyozta a státusgyűlést megnyitó beszédében – minden valószínűség szerint az évi jelentésből általa már ismert, fentebb bemutatott javaslat hatása alatt – a szociális kérdések megoldásában való együttműködés fontosságát, de annak kivitelezését a hamarosan megvalósuló országos autonómia létrejötte utánra remélte. Addig is azonban – úgy tűnik – nem kívánt egyházmegyéjében intézményes formával előrelépni, hanem az évszázados erdélyi autonómia, a Státus keretében látta a lehetőséget Isten országának erősítésére, az ifjúság öntudatos krisztusi szellemben való nevelésére és népe felkarolására.¹¹ A Státus ügykörének szociális irányú kibővítésére vonatkozó, a státusgyűlés által elfogadott és a püspöknek áttett javaslatra¹²

¹⁰ *Az Erdélyi Róm[ai] Kath[olikus] Státus igazgatótanácsának jelentése az 1917. november 22-ére összehívott státusgyűlés részére*, Kolozsvár 1917, 53–55.

¹¹ Vö. *Az Erdélyi Római Katholikus Státus 1917. évi november hó 22-ik napján Kolozsvárt tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyve* (A továbbiakban *Jegyzőkönyv 1917*), Kolozsvár 1918, I. p. Az országos katolikus autonómia kérdés fontosságának megértéséhez lásd: HOLLÓ László, *A világiak...*, 110–119.

¹² Vö. *Jegyzőkönyv 1917*, XXI. p.

válaszolva azonban úgy látta, hogy az a Státussal nem hozható kapcsolatba, mert a szociális tevékenységet kifejtő intézmények és a püspök közé egy harmadik szerv beiktatása bürokratikus nehézségeket jelentene.¹³

Sokkal gyakorlatiasabban látta a kérdést a ferences rend erdélyi tartományfőnöke, P. Trefán Leonárd, aki a következő, 1918. november 22-i státusgyűlésen javasolta, hogy „mondja ki a státusgyűlés, hogy a rendelkezésére álló erkölcsi és anyagi erők felhasználása mellett, főként a katolikus székely nép megmentése céljából népjóléti és munkásvédelmi intézményeket létesít, s a szociális elvek hazafias és keresztény szellemű gyakorlati megvalósításáért mindent megtesz; nagyobb uradalmi mellett a tanoncvédelem hathatós előmozdítása szempontjából ipartelepkeket létesít”.¹⁴ Bár az indítványt nem kísérte a fontosságának megfelelő lelkesedés, de a státusgyűlés megfontolás végett az igazgatótanács figyelmébe ajánlotta.

A korszerű szociális kérdések mellett való elköteleződése érdekében már néhány év óta ismételten előterjesztett javaslatok az 1920. évi státusgyűlésen látszottak beérni, amikor Dr. Bochkor Mihály indítványára a státusgyűlés utasította az igazgatótanácsot, hogy a már létező szakbizottságai mellé szervezzen „erdélyi katolikus Státus központi szociális tanácsa” címen egy állandó szociális bizottságot.¹⁵ Sajnos a lelkes kezdeményezés nem valósult meg, mert egyfelől a mentorai, dr. Bochkor Mihály előadótanácsos 1920. november 3-án, dr. Farkas Lajos tisztelet-

¹³ *Az Erdélyi Róm[ai] Kath[olikus] Státus igazgatótanácsának jelentése az 1918. november 14-ére összehívott státusgyűlés részére*, Kolozsvár 1918, 56.

¹⁴ *Az Erdélyi Római Katholikus Státus 1918. november hó 14-ikén tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyve*, Kolozsvár 1919, XXIV. p.

¹⁵ *Vö. Az Erdélyi Római Katholikus Státus 1920. szeptember hó 29-én tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyve*, Kolozsvár 1921, X. p.

beli előadó pedig 1921. június 25-én meghalt,¹⁶ másfelől, amint az 1921. évi státusgyűlésre készült igazgatótanácsi *Jelentés* bevezető sorai megjegyzik, az impériumváltás következtében „a rohamosan lepergett év egyike státusunk legküzdelmesebb, legválóságosabb éveinek”.¹⁷ A háború okozta károk helyrehozatalának és a Státusra ennél is nagyobb csapást jelentő román agrártörvények megjelenésének ideje ez, amikor a Státusnak a felekezeti iskolák és a szociális intézmények fenntartására szolgáló ingatlan vagyonának nagy részét, mintegy 75–80%-át a román állam kisajátította.

Az egyházmegye szociális ténykedése vonatkozásában azonban megemlíthetőek az egyházmegye vagy a helyi plébániák által fenntartott kisebb-nagyobb árvaházak és öregotthonok. A 20. századra kiépített árvaházi hálózat a kisebbek mellett négy nagyobb intézményt foglalt magába: Királyi Katolikus Teréz Árvaház (Nagyszeben, 1771); Világosító Szent Gergely örmény katolikus árvaház (Szamosújvár, 1800); Mária Valéria Árvaleány Tanító és Nevelő Intézet (Kolozsvár, 1872); Augusteum római katolikus árvaház (Kolozsvár, 1907).¹⁸

A 20. századi erdélyi egyházmegyében a szociális eszme megvalósításának letéteményesei mindenekelőtt a szerzetesrendek voltak. Így a Hajnald Lajos püspök által Gyulafehérvárra 1858. augusztus 18-án letelepített Szatmári Irgalmas Nővérek az általuk Gyulafehérváron, Gyergyószentmiklóson, Székelyudvarhelyen és Sepsikőröspatakon vezetett óvodák, elemi és polgári leányiskolák, valamint internátusok mellett Gyulafehérváron és

---

¹⁶ Vö. *Az Erdélyi Róm[ai] Kath[olikus] Státus igazgatótanácsának jelentése az 1921. november 10-ére összehívott státusgyűlés részére* (A továbbiakban *Évi jelentés 1921*), Kolozsvár 1921, 11.

¹⁷ *Évi jelentés 1921*, 3.

¹⁸ Vö. VICZIÁN János, *Katolikus árvaházak*. In: Magyar Katolikus Lexikon, VI. kötet Kaán–kiz, Budapest 2001, 339–340.

Sepsiszentgyörgyön kórházat, Kolozsváron pedig a Szent Erzsébet-aggmenházat is vezették.¹⁹ Hasonlóképpen a nők vallásos nevelésében és a betegápolásban tűnt ki a Batthyány Julianna grófnő kezdeményezésére szintén Hajnald Lajos püspök által Rómából engedélyezett Mellersdorfi Szent Ferencrendi Nővérek kongregációjának letelepedése. Fogarasy Mihály püspök jóváhagyásával 1864. november 16-án kezdték el áldásos működésüket. Rövid idő alatt 16 rendházban működtek hivatásuknak megfelelően a szegény, árva gyermekek oktatásában és a betegápolásban.²⁰ A Páli Szent Vincéről Nevezett Irgalmas Nővérek 1896-tól a nagyszombati elmeorvosintézetben szolgáltak, és 1913-ban Csíksomlyón alapítottak árvaházat és elemi iskolát. A Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek 1906-tól Désen és Kolozsváron vállalták ugyancsak a leányoktatás munkáját.²¹

A legátfogóbb korszerű szociális programmal az 1923-ban Budapesten alapított Szociális Testvérek Társasága jelentkezett. Az „árva közügyek” láttán a szociális problémák megoldásában közreműködni kész és képes vezető réteget igyekeztek kinevelni a kolozsvári Szociális Szeminárium és később Katolikus Női Társadalomtudományi Szakiskola néven működtetett szociális főiskolájukon. A Társaság a szociális és mozgalmi munkára irányuló feladatát így fogalmazta meg alapító dokumentumában: „A Társulat feladata, hogy hivatásos és képzett munkaerőket állítson be a modern élet által teremtett minden téren, ahol ezen munkára a gyermek, nő és családvédelmi vonatkozásban, karitatív, szociális, valláserkölcsi, gazdasági, népegészségügyi,

---

¹⁹ Vö. MARTON József, *Az erdélyi katolicizmus 90 éve (1900–1990)*, Kolozsvár 2009, 98–99.

²⁰ BOTÁR Gábor, *Krisztus szeretetének sürgetésében. A Szent Családról nevezett Mellersdorfi Szegény Ferences Nővérek tevékenysége Erdélyben*, Kolozsvár 2014, 93–117.

²¹ Vö. MARTON, 99–102.

kulturális és állampolgári szempontból szükség van (...) avval a hozzátevésével, hogy (...) nálunk inkább a szociális és nőmozgalmi munka fog kidomborodni.”²²

A két világháború között „elburjánzó” egyesületi életet az 1921. június 14-én megalakult Erdélyi Római Katolikus Nép-szövetség és az 1926-ban megalakult Erdélyi Katolikus Nőszövetség igyekezett összefogni. A különböző férfi-, legény-, nő- és leányegyesületekből, valamint iparegyletekből kiemelkedett a KALOT (Katolikus Agrárfűzési Legényegyesületek Országos Testülete) működése. Ez a „Krisztusibb embert! Műveltebb falut! Életerős népet! Önérzetes magyart!” jelszavát követve, 1941-ben Erdélyben, Csíksomlyón is meghonosodott, és a jelszó megvalósítására népfőiskolai oktatással-neveléssel törekedtek. Ugyancsak az egyház társadalmi szerepvállalását juttatta kifejezésre az iparos ifúságot felkaroló Kolping legényegylet, a plébániák mellett működő és a *Quadragesimo anno* szociális enciklika elveit meghonosítani kívánó világnézeti, valláserkölcsei és szociális szervezkedés, az Egyházközségi Munkásszakosztály (EMSZO) Munkásegylet, a Férfi Liga vagy a Dolgozó Lányok egyesülete csakúgy, mint a különféle leányklubok, a cselédlányokat megcélzó Zita, Katalin és Márta körök, valamint a főiskolás lányok számára szervezett Szent Margit kör.²³

Az egyház szociális tanításának gyakorlatba ültetése terén nagyobb jelentőséget ért el a dr. Faragó Ferenc teológiai tanár

---

²² Alakulási jegyzőkönyv, 1., 1923. május 12., (kézirat). Idézve in: WALTER Ilona, *A Megszentelő Szeretet szolgálatában. A Szociális testvérek Társasága Romániai Kerületének munkatörténete a szerzetesrendek működésének betiltásáig*. A Gyulafehérvári Hittudományi Főiskola Hittanárképző Tagozatán 1995-ben megvédett szakdolgozat rövidített változata. Kézirat. In: <http://docplayer.hu/1802509-Walter-ilona-hittudomanyi-foiskola-hittanarkepzo-tagozatan.html> (Letöltve: 2017. november 14.)

²³ Vö. MARTON, 105–113.

által 1943-ban a világegyházban szervezett mintára megalapított Actio Catholica, mely egyebek mellett a katolikus egyesületek összefogását is szolgálta. A Magyar Actio Catholica ügyrendje első paragrafusában így foglalja össze a célját: „1. §. Az Actio Catholica a világi katolikusok és a papság együttes apostoli munkássága. Célja, hogy a magyar katolikus társadalom minden erejét és jóindulatú készségét összefogja, a hitélet, az egyház és a haza érdekében öntudatos, cselekvőképes, társadalmi szervvé egyesítse, általa a papságnak működését támogassa és megkönnyítse, a katolikus jogok és érdekek védelmét, a katolikus intézmények virágzását s a katolikus törekvések fellendülését szorgalmazza s egységbe foglalja és ezáltal Krisztus országának érvényesülését minden irányban elősegítse.”²⁴

Sajnos a nemes kezdeményezések a II. világháború hozta újabb kettős impériumváltozásnak és azt követően a szocialista-kommunista rendszer hatalomra jutásának áldozatául estek. Mindenképpen mesterpéldái voltak a világnézeti és nemzeti szempontból egyaránt gyökeresen változó, illetve megváltozott körülmények között is megtartott élni akarásnak, ami számunkra is követendő példa lehet.

A kommunizmus bukása után is történtek próbálkozások a kortárs társadalmi problémák megoldására. Az 1990-es évek elején a társadalom aggasztó kérdéseire, az árva gyermekek nevelésének igényére karizmatikus kezdeményezésből választ kereső lelkiület hozta létre a *Dévai Szent Ferenc Alapítvány* egész Erdélyre kiterjedő Gyermekvédelmi Központ-hálózatát,²⁵ a csíksomlyói

---

²⁴ A Magyar Actio Catholica ügyrendje (A püspöki kar 1936. évi jóváhagyása szerint). Kézirat gyanánt, Budapest 1937, 1. §.

²⁵ A Szent Ferenc Alapítvány 2014-ben a következő bentlakó otthonokat tartja fenn: Magyarok Nagyasszonya Gyermekvédelmi Központ – Déva; Szent Erzsébet Gyermekvédelmi Központ – Szászváros; Jézus Szíve Gyermekvédelmi Központ – Petrozsény; Gyermekvédelmi Központ – Marosillye;

mellett Csíkszépvízen is árvaházat működtető *Csibész Alapítványt*, a Marosvásárhelyen szegénykonyhát és családtípusú gyerekotthonot fenntartó *Szent Erzsébet Társulást* vagy a Vicében és Csicsókeresztúron családtípusú gyerekotthonokat fenntartó *vicci Possibilitas Egyesületet*.

A világi krisztushívők egyházi csoportosulásai közül megemlíthetjük a *Cursillo*, a *Fokoláre*, illetve a *Katolikus karizmatikus megújulás* lelkiségeit, melyek a hitélet elmélyítését és a hit megtapasztalhatóvá tételét tűzik zászlaikra. A *Hit és fény* közössége ezen túl a fogyatékkal élő emberek és családjaik számára igyekszik közösséget teremteni, és megsegítésüket is felvállalja. A Kamilliánus család lelkisége a betegek, ezek hozzátartozói, valamint egészségesek lelki szeretetcsalád-közössége.

A főegyházmegyénk területén több helységben jelen lévő úgynevezett imaközösségek elsődleges célja az imádkozás a családekért, helyi közösségért és a nemzetért. Ilyenek az *Engesztelő imacsoportok*, *Ferences Világi Rend*, *Jézus Barátai Imaközösség*, *Jézus Szíve Családok*, *Mária Légió* és a *Rózsafüzér Társulatok*.

Hasonlóképpen vannak gyerekek és fiatalok lelki nevelését megcélzó mozgalmak is, úgymint a *Szeretet Város* vagy a keresz-

---

Gábor Arkangyal Gyermekvédelmi Központ – Gyulafehérvár; Kis Szent Teréz Gyermekvédelmi Központ – Torockó; Isteni irgalmasság Gyermekvédelmi Központ – Dózsa György; Szent Cecília Otthon – Marosvásárhely; Szent József Gyermekvédelmi Központ – Szováta; Kalkuttai Teréz Anya Gyermekvédelmi Központ – Segesvár; Kájoni János Gyermekvédelmi Központ – Szárhegy; Szent Anna Otthon – Gyergyószentmiklós; Vigasztaló Szentlélek Gyermekvédelmi Központ – Gyimesbükk; Szent István Gyermekvédelmi Központ – Csíksomlyó; Szent László Gyermekvédelmi Központ – Tusnádfürdő; Szent László Gyermekvédelmi Központ – Csíkszentsimon; Apor Vilmos Gyermekvédelmi Központ – Kovászna; Irgalmasság Anyja Kismamaotthon – Árkos; Szent Katalin Otthon – Kászonaltíz; Egyetemista Kollégium – Kolozsvár. In: *A Gyulafehérvári Főegyházmegye név- és címtára. Kolozsvár 2014, 44–49.*

tény családokat támogató csoportok, mint az ún. *Házás Hétvége* vagy az *Együtt Nagyasszonyunk Dicsőségére* mozgalom.

Mégis a *Rerum novarum* és a 127 év óta azt követő pápai szociálenciklikák szellemében újra és újra felmerülő szociális kérdések megválaszolásához talán akkor kerülünk közelebb, ha a szociális tevékenységet folytató mozgalmakat vesszük szemügyre. Ilyenek a *Keresztény Ifjúságmozgalom*, mely a „Láss, ítélj, cselekedj” jelszavával az élet keresztény értékrend szerinti újjászervezésére indít. Az újjáalakult KALOT, a hajdani *Katolikus Agrárifjúsági Legényegyesületek Országos Testületének* örököseként, annak jelszavát viszi tovább: „Krisztusibb embert! Műveltebb falut! Életerős népet! Önerzetes magyart!”. A *Katolikus Férfiak Szövetsége*, valamint a *Kolping szövetség* a katolikus egyház társadalmi tanítása alapján létrehozott művelődési közösségek a vallási, világnézeti, szakmai és hivatásbeli továbbképzés ápolására. A *Páli Szent Vince Társaság* és a *Római Katolikus Nőszövetség* karitatív működésével és az általános műveltség előmozdításával, valamint a kulturális élet ápolásával szolgálja a közösségeket.

A fentiekből nyilvánvaló, hogy az erdélyi, majd 1927-es konkordátumtól a gyulafehérvári egyházmegye, illetve 1991-től a főegyházmegye területén is történtek próbálkozások, hogy a világegyházzal lépést tartva a különböző korokban felmerült szociális kérdésekre megoldást találjanak. Ez a törekvés egyfelől alulról jövő kezdeményezések gyanánt, másfelől az egyházmegye vezetése részéről felülről szervezve induló mozgalmakban valósultak meg.

A felmerülő szociális problémák kezelésére a 19. század második felétől egyre erőteljesebben virágzásnak induló törekvések a 20. század elején újabb lendületet kaptak, melyet a kommunizmus berendezkedése tört derékba. Ekkor a Közép- és Kelet-Eu-

rópa kommunizmus által uralt sajátos különállásában szükség lett volna egy önálló kontextuális teológia kidolgozására. Azonban a kommunista rendszer általi elnyomása miatt – amely erőteljesen korlátozta az egyházak szabad fejlődését – hiányzott a megfelelő potenciál.

Mára a gyakorlati problémák megoldására irányuló „tűzoltást” ki kellene egészíteni egy átfogó teológiai koncepció kidolgozásával. A nyugati és keleti kereszténység találkozási pontján, az államelméletekre, nemzetképzőkre és gazdasági körülményekre is hatást gyakorló, sajátos módon kialakult emberkép és mentalitás magyarázatára lenne szükség, mely segítene rendszerbe foglalni a – fentiekben bemutatott – rengeteg gyakorlati törekvést, mely részkérdéseket megold ugyan, de átfogó és megnyugtató magyarázatot, és ami ennél több: segítséget nem tud adni.

